

INTENTANT RECORDAR EL PARE

El meu pare, Melcior Sala Pascual (Sant Feliu de Guíxols, 1904-1949) era de família originària de Santa Cristina d'Aro, anomenats de *can Saleta*, tradicionalment botiguers d'ultramarins, si bé alguns descendents, concretament els que van emigrar a l'Uruguai, en tornar es varen instal·lar a Sant Feliu a fabricar-hi taps de suro. El meu pare va seguir en el negoci familiar, tot i que l'hereu era l'ignasi, el germà gran. Quan es va casar va anar a treballar a la fàbrica de taps del sogre.

Per a mi, el fet més transcendent, el que més m'ha marcat, és que va morir a l'edat de 45 anys, després d'estar malalt solament dos mesos. I ens va deixar veritablement orfes. A mi, evidentment, tot i que al principi no me'n vaig adonar de l'abast de la meua orfandat. I és que, influenciada per la religiositat transmesa per les monges de l'internat, vaig reaccionar com en el film *Camino*, és a dir, considerant que ell havia anat al cel i per tant estava bé. Però la realitat va ser que me n'anava a plorar pels racons i sovint somiava que no era mort, que tot plegat havia estat un malson. A mesura que em feia gran, sobretot durant la joventut, me'n vaig adonar que ser una noia sense pare era una gran desgràcia. En part, perquè em vaig quedar en mans d'una mare desolada i d'uns avis malhumorats instal·lats a casa. Però també perquè no vaig tenir qui m'introduís i m'acompanyés en l'àmbit social, que m'ajudés a anar coneixent la gent de Sant Feliu.

Em sembla que amb catorze anys de viure amb ell hauria de tenir-ne més coses a la memòria. El que puc afirmar és que era un home educat, tant en el tracte com quant a coneixements. Sabia tocar el piano i el recordo interpretant trossos de la sarsuela *La viejecita* i, sobretot, la cançó *Adiós muchachos*. Era molt sociable i tenia molts amics en tots els estaments. Sovint s'asseia a xerrar amb el cisteller del davant de casa; a vegades sortia amb alguna barca de pescadors; els traguers el saludaven en passar amb els carros o quan, vestits de patges, acompanyaven els Reis d'Orient. Això últim em feia una gran impressió: em creia que era per aquestes amistats del meu pare que els Reis em portaven tantes coses. També recordo molt especialment com ell i alguns amics, també fabricants de taps, es passaven d'amagat revistes

angleses durant els anys de la guerra europea. A casa érem proaliats, segurament a causa dels nostres negocis del suro amb els països anglosaxons.

Era un home pacífic. L'única cosa una mica arrauxada que va fer, segons he sabut molt després, va ser, l'any 36, anar amb el seu amic Lluís Esteva a pintar per les parets de Sant Feliu: "el fill de l'alcalde és un desertor". Va anar a la guerra quan el varen mobilitzar, és a dir, segons ell "forzoso" (ho deia sempre en castellà), de la mateixa manera que després de la guerra es va haver de treure el carnet de la falange, també "forzoso", per poder tirar endavant la fàbrica. Durant la guerra es va poder estar a Barcelona a intendència. Quan els franquistes entraven a Barcelona ell era a Capitanía i d'allà varen fer pujar tots els soldats en un camió i marxar cap a la frontera francesa. En el camí, abans d'arribar a la Jonquera, el camió va parar perquè els soldats fessin les necessitats. Ell explicava que va pensar aprofitar l'ocasió per fugir i anar cap a Agullana, i d'allà a Sant Feliu, a amagar-se a casa l'àvia Adela. Però, en veure com mataven d'un tret els que ho intentaven, va decidir seguir cap a França amb la resta de soldats. Al Voló, camí del camp de concentració, va veure en Gironella, amic de la família, el qual es va comprometre a avisar en Mont, un altre amic taper de Sant Feliu que vivia a prop del camp. Per sort va poder saltar la tanca i anar a can Mont on nosaltres, l'avi, la mare i jo, el vam anar a buscar i portar a casa a Perpinyà.

No era un home lluitador. Davant dels crits de l'avi i les escenes dramàtiques de la meua mare ell optava per no contestar. Però amb els anys va anar deixant de somriure, i jo, ja de gran, sempre he pensat que patia en silenci i que amb això anava emmalaltint. Quan varen fer la pel·lícula *Allò que el vent s'endugué*, vaig pensar: mira, el teu pare havia estat un tipus com Ashley, el senyor educat de qui s'enamora l'Scarlet i que no s'adapta a la manera de fer ruda que va comportar la guerra de Secessió. Amb tot, la veritat és que a mi, llavors, m'hauria agradat que hagués donat una resposta de força als que el vexaven. Per això jo sempre he procurat donar sortida als dimonis interiors.

El que més m'impressionava del pare era saber que havia estat un any i mig a Londres aprenent anglès comercial al *Pitman's College*, del novembre de 1929 al juliol de 1931.

Quina aventura, anar a Londres els anys 30! Hi va anar abans de casar-se per imposició del sogre, que necessitava a la fàbrica algú que pogués escriure no sols en francès sinó també en anglès. A mi, quasi trenta anys més tard, m'hi varen enviar per la mateixa raó. Quan, remenant papers, vaig trobar algunes cartes escrites per ell a uns amics anglesos, em va sorprendre molt agradablement el domini que tenia de l'idioma. Si n'hauria estat, de meravellós, poder gaudir-ne junts, de l'anglès i dels anglesos! També he pogut comprovar que escrivia molt bé en català i en francès.

Hi ha coses d'ell que dedueixo o recordo a partir de les fotografies en què apareix. Com que els últims anys de la seva vida estava més aviat trist, m'agrada mirar algunes de les seves fotos de jove. Per exemple, la imatge que el mostra sol fent pam i pipa en

molt contrastades. A la platja, vestit de bany, amb la coqueteria de portar un dels tirants caiguts, una canya de pescar i un sac, segurament ple de musclos o d'erigons; fins i tot així el veig esvelt. A l'estiu, s'hi passava moltes hores, al sol; potser això explica també el

una foto de fotomaton, o amb els amics, content i el més bell de tots. En una de les fotos en què va amb americana i corbata sembla un lord anglès. Una de les que més m'agrada d'aquesta època de joventut és aquella en què se li veu el front solcat d'arrugues, ben iguals que les meves, i que tots dos vàrem desenvolupar de joves. Una de les fotos estrella és la que li varen fer a l'aeroport de Londres abans d'embarcar per tornar a Barcelona. A part que és interessant de constatar com n'eren llavors, de fràgils, els avions, a ell se'l veu més anglès que mai, amb un posat molt desimbolt, com el del matrimoni que ha anat a acomiadar-lo, així com també ho és l'actitud dels empleats.

A la foto oficial de casat, amb la dona i la filla (1935), està seriós però no trist. D'altra banda, el que m'interessa del seu aspecte, amb mi en braços, al terrat de Can Bech d'Agullana és el seu perfil. La posició és elegant però el que m'agrada és el seu coll llarg i prim, la nuca proporcionada. Ningú de casa no l'ha heretat, aquest coll tan elegant. Però he de dir que, quan jo era a Londres el 1956 i en una fira em vaig deixar fer un dibuix de perfil, com que portava els cabells recollits en una cua de cavall, la meua sorpresa va ser majúscula en comprovar com m'assemblava al meu pare, excepte en la finor del coll. Va ser molt emocionant, ja que llavors ell ja era mort. També s'observa a la foto que era més aviat alt i proporcionat, no com jo, que sóc camallarga. A la imatge presa l'últim any de la guerra a Barcelona es mostra vestit amb una certa deixadesa, però ben abrigat, mentre que acabada la guerra ja torna a ser l'home elegant de sempre.

Un altre retrat amb la muller i uns amics, disfressats d'andalusos, mostra tant que segueix amb el seu bon humor com que gaudeix de la platja, atès el color moreno de la cara. Altres imatges, on se'l veu content, i per descomptat elegant, són les que el mostren anant amb la seva dona i la filla. També a la foto familiar a Barcelona, quan, molt contents, porten la nena a un internat de senyorettes. Finalment, dos fotos

seu càncer de pulmó. Finalment, amb el posat seriós i trist, l'any 1946, portant dol de la seva mare.

Recordo evidentment l'estiu del 1949 en què es va començar a manifestar la seva malaltia: un càncer de pulmó que va fer metástasi al cervell. Quan per l'agost va

anar al metge a Sant Feliu, aquest no li va fer gaire cas; de fet li va dir que el seu problema era tenir un sogre ric, li va receptar vitamines i anar a passar un mes de repòs a Agullana. A partir d'aquí, sols el vaig veure patir. Va canviar de caràcter. Ja no era l'home amable i pacient de sempre. Pel setembre, els metges de Barcelona el varen desnonar, a més d'operar-lo per treure-li pressió al cervell, perquè no patís. A mi em varen tornar a enviar a l'internat. Al cap de dues setmanes em venien a buscar. La meua mare no es movia del seu costat. Jo no vaig tenir ni un moment per estar-hi a soles. La nit que va morir no vaig dormir, però tampoc no vaig gosar anar a la seva habitació. En tinc molt mal record. I em va canviar la vida.

MARIA SALA SANJAUME